

5. Úloha

Od pýchy k pokore

Nedeľa: Pýcha predchádza pád

(Dan 4,1-3.17-19 SEkP) ¹*Ja, Nebukadnesar, som bezstarostne žil vo svojom dome, dobre sa mi darilo v mojom paláci. ²Mal som sen a ten ma vydesil; obrazy videnia prechádzajúce mojou hlavou, keď som ležal na lôžku, ma rozrušili. ³Vydal som rozkaz, aby pred mňa priviedli všetkých mudrcov Babylonu, ktorí mi mali podať výklad sna. ... ¹⁷Ten strom, ktorý si videl, ktorý rástol a zmocnel, ktorého výška siahala po nebesá a bol viditeľný na celej zemi, ¹⁸ktorého listie bolo nádherné a mal hojnosť plodov, na ktorom bol pokrm pre všetkých, pod ktorým prebývala poľná zver a v ktorého konároch sídlili nebeské vtáky, ¹⁹to si ty, kráľ. Ty si rástol a mohutnel, tvoja veľkosť vzrástla a dosiahla nebesá a tvoja moc končiny zeme.*

Príbeh, ktorý popisuje Dan 4 začína kráľovským vyhlásením už na konci tretej kapitoly (vv. 31-34). Vo štvrtej kapitole sa strieda rozprávanie v prvej osobe s treťou osobou. "Správa o realizácii sna pochádza od rozprávača (Dan 4,16-30) - je teda nazeraná z odstupu. V závere sa potom znova objavuje subjektívne svedectvo kráľovo o následkoch realizovaného sna."¹

v. 1: Príbeh začína aj končí výrazom "ja Nebukadnesar" (pozri v. 34). Príbeh vďaka tomu znie autenticky, je to kráľova výpoveď o jeho vlastnej skúsenosti s Bohom sudcom. "Dobre sa mi darilo..." - je aramejské ranan, čo doslova znamená "vyklíčiť, či prosperovať". Toto slovo sa často používa k popisu zelených stromov a ľudí, ktorí prosperujú ako stromy."²

v. 2-3: Strach, ktorý kráľ naplní, po tom ako sa mu sníva sen aj spolu s vymenovaním mudrcov, ktorí nedokážu kráľovi tento sen vyložiť nápadne pripomína Dan 2. "Text akoby naznačoval, že Daniel nebol vôbec predvolaný. Zatiaľ čo všetci mudrci sú oficiálne pozvaní ku kráľovi, Daniel ako nám hovorí text, prichádza sám od seba (v. 5)... Nebukadnesar je donútený počúvať Daniela... To pripomína udalosť z 2. kapitoly. Aj tu kráľ uniká pred pravdou, pretože mu nezapadá do jeho plánov."³

vv. 17-19: Pri výklade sna Daniel stotožňuje kráľa s mohutným košatým stromom. "Strom môže byť v Biblii symbolom spravodlivého človeka (Ž 1,3), alebo naopak niekoho veľmi pyšného (Iz 2,12.13; 13; 10,34)."⁴ Kľúčovým pojmom nie len tejto pasáže, ale celej kapitoly, sú nebesia, ktoré sú v tejto kapitole použité na pätnástich miestach. "Nebesia tak predstavujú cieľ pre strom (rastie k nebi) a základňu pre posla a rosu (zostupujú)... V Dan

¹ BENEŠ, Jirí. Kniha o Bohu soudci: *Teologie knihy Daniel*. Praha: Advent-Orion, 2015. 178 s. ISBN 978-80-7172-762-0. str. 50.

² STEFANOVIČ, Zdravko. Daniel: *Moudrost moudrým*. Praha: Advent-Orion, 2019. 367 s. ISBN 978-80-7172-640-1. str. 115.

³ DOUKHAN, Jacques. Túžba zeme: *Štúdium prorockej knihy Daniel*. Martin: Advent Orion, 1996. 250 s. ISBN 80-88719-89-3. str. 67.

⁴ STEFANOVIČ, Zdravko. Daniel: *Moudrost moudrým*. str. 117.

4,23 je potom metafora 'nebesia' Danielom odmaskovaná (dekódovaná): nahrádza, zastupuje označenie Boha 'Najvyšší'.⁵

V samotnej mytológii bol motív stromu veľmi rozšírený⁶, avšak to, že strom je zosekaný, ponížený môžeme nájsť v paralelných pasážach knihy Ezechiel 17 (kde symbolizuje Judské kráľovstvo), 19 (kde symbolizuje Jeruzalem).

Pondelok: Prorokova výstraha

(Dan 4,24 SEKP) *Preto, kráľ, prijmi moju radu: Zanechaj svoje hriechy, konaj dobročinnosť a svoje previnenia nahrad' milosrdenstvom voči chudobným, azda sa predĺži trvanie tvojho blaha.*

"Zanechaj svoje hriechy..." - je tu použité aramejské sloveso *prk*, ktorého "najčastejší potvrdený význam je 'prerušit'".⁷ Kráľ ešte môže urobiť niečo, aby sa sen, ktorý mu Daniel vyložil nenaplnil, alebo aby jeho naplnenie aspoň oddialil - pokánie. Pokánie je v tomto texte zaujímavovo definované. Väčšinou si pod pojmom pokánie predstavíme ľútosť nad spáchaným hriechom. Daniel však ide ďalej. Svoje hriechy má prerušiť, alebo prekonať činením niečoho iného. To znamená, že pokánie nie je len o ľútosti a o zanechaní zlých činov, ale aj o aktívnom konaní spravodlivosti. STEFANOVIČ vo svojom komentári pod pojmom hriechy uvádza konkrétne "pýchu a vykorisťovanie"⁸, ktoré má kráľ nahradit' "spravodlivosťou a milosťou voči tým, ktorých utláčal."⁹

Štvrtá kapitola knihy Daniel nám zobrazuje Boha ako toho, ktorý má milosrdenstvo a trpezlivosť voči tomu (Nebukadnesar), ktorý nie je ani milosrdný ani trpezlivý. Samotný sen je varovaním od Boha pre kráľa a Božou snahou o kráľovu záchranu, o zmenu jeho myslenia aj konania. Je to výzva k pokániu a k podriadeniu sa jedinému pravému Bohu.

"...azda sa predĺži trvanie tvojho blaha." Daniel kráľovi nesľubuje automatické odvrátenie Božieho súdu. Podobne ako v predchádzajúcej kapitole dávajú traja Danielovi priatelia priestor pre Božiu zvrchovanosť v rozhodnutí, či ich zachráni z ohnivej pece alebo nie, tak aj Daniel tu poukazuje na to, že posledné slovo má Boh a to čo s kráľom urobí je plne v jeho kompetencii. To znamená, že činenie pokánia nie je akýsi magický rituál, ktorým si zabezpečíme odvrátenie Božieho súdu, ale je to skôr prejav viery v Božiu milosť, je to odovzdanie sa do Božích rúk, pod Jeho kompetenciu a uznanie Jeho konečnej autority.

Utorok: Vládcami sú nebesia

Streda: Pozdvihnutie očí k nebesiam

⁵ BENEŠ, Jiří. Kniha o Bohu soudci: *Teologie knihy Daniel*. str. 52.

⁶ Vid' podkapitulu "Form" v: GOLDINGAY, J. E. Word Biblical Commentary: *Daniel*. Vol. 30. Grand Rapids: Zondervan, 2017 (ePub edition). 648 s. ISBN 798-0-310-58635-7. str. 210-213.

⁷ STEFANOVIČ, Zdravko. Daniel: *Moudrost moudrým*. str. 124.

⁸ tamtiež, str. 126.

⁹ tamtiež, str. 126.

Štvrtok: Pokora a vd'ačnosť¹⁰

(Dan 4,31-34 SEkP) ³¹*Po uplynutí stanoveného času som ja Nebukadnesar, pozdvihol svoje oči k nebu a môj rozum sa mi vrátil. Dobrorečil som najvyššiemu, chválil som a oslavoval večne živého, lebo jeho vláda je večnou vládou a jeho kráľovstvo trvá z pokolenia na pokolenie.* ³²*Všetci čo obývajú zem, sú pred ním považovaní za nič, on podľa svojej ľubovôle nakladá s vojskom nebies a obyvateľmi zeme. Nie je nik, kto by mu mohol v niečom zabrániť alebo mu povedať: Čo to robíš?* ³³*Vtedy sa mi navrátil rozum a ku vznešenosti môjho kráľovstva sa mi navrátil skvejúci majestát. Moji radcovia a veľmoži ma vyhl'adali, opäť ma dosadili do môjho kráľovstva a k mojej predchádzajúcej veľkosti sa mi pridalo ešte viac.* ³⁴*Teraz ja, Nebukadnesar, chválim, vyvyšujem a oslavujem Kráľa nebies, ktorého všetky činy sú správne, ktorého cesty sú spravodlivé a ktorý môže pokoriť tých, čo kráčajú v pýche.*

Na začiatku štvrtej kapitoly kráľ obdivuje mesto Babylon, ktoré vystavil, na jej konci jeho obdiv patrí Bohu, ktorého konečne uznáva za svojho Pána. Postihnutie, ktorým kráľ trpí DOUKHAN označuje ako "boantropia"¹¹, čo je jedna z foriem paranoidnej schizofrénie, kedy si "chorý predstavuje, že sa premenil na dobytok a napodobňuje jeho správanie aj v tých najintímnejších situáciách."¹²

v. 31: Od tohto verša kráľ opäť dostáva slovo, už to nie je len opis rozprávača, kráľ hovorí v prvej osobe jednotného čísla. Kráľ sa stal "zvierat'om, pretože sa pokladá za boha, a na všetko pozerá zvrchu. Znova sa však stáva človekom, keď si priznáva svoju biedu, a keď sa poníži."¹³ To je vyjadrené tým, ako kráľ popisuje, že svoje oči pozdvihol k nebu. "Nebo je tu metaforou označujúcou transcendentného Boha a kráľ ňou vyjadří to, kde Boh je a ako tam je (presahuje kráľ'a)."¹⁴ Z nášho prekladu (SEkP) sa zdá, akoby kráľ sám prišiel k rozumu, avšak presnejšie to vyjadruje BENEŠ, keď prekladá "vrátil na mne poznanie"¹⁵ pretože sa z toho ukazuje, že Boh je aktérom toho, že sa kráľovi vrátilo poznanie, alebo rozum. Je to teda prejav Božej milosti nad týmto kráľom. Zároveň slovo o vrátení (aram. *tuv*, hebr. *šuv*) rozumu je ozvenou kráľovho pokánia, pretože toto "sloveso v Biblii označuje akt pokánia a súčasne aj obnovu. Pokánie v Biblii teda predovšetkým znamená obrátiť sa od určitého spôsobu života k Bohu a jeho slovu."¹⁶

v. 32: Tu konečne kráľ priznáva najvyššiu autoritu Danielovmu Bohu. Bohu národa, ktorý si podmanil. V prvých troch kapitolách sa ho Hospodin snaží vyviesť z omylu, ktorý bol pre vtedajšiu dobu bežný, že on, Nebukadnesar ako víťazný kráľ a jeho boh je mocnejší, než

¹⁰ Dni utorok až štvrtok pojednáme v jednom celku, pretože biblické texty na tieto dni sú navzájom poprepájané a pre ich lepšie pochopenie bude dobré ich prebrať ako celok.

¹¹ DOUKHAN, Jacques. Túžba zeme: *Štúdium prorockej knihy Daniel*. str. 75.

¹² tamtiež, str. 75.

¹³ tamtiež, str. 77.

¹⁴ BENEŠ, Jiří. Kniha o Bohu soudci: *Teologie knihy Daniel*. str. 60.

¹⁵ tamtiež, str. 60.

¹⁶ STEFANOVIČ, Zdravko. Daniel: *Moudrost moudrým*. str. 130.

Boh Hebrejov, ktorých porazil. Aj postavenie zlatej sochy v tretej kapitole bolo prejavom tejto jeho pýchy a nadradovania sa.

vv. 33-34: Preklad, ktorý máme k dispozícii (SEkP), akoby naznačuje, že Nebukadnesara dosadili späť na trón jeho radcovia a veľmoži. "To nie je celkom vylúčené a svedčilo by to, že kráľ bol obľúbeným panovníkom. Kráľ však túto aktivitu hodnostárov svojho dvora nepopisuje aktívnym slovesom, ale trpným rodom (pasívnym kauzatívom - hofálom), ktorým naznačuje, že pokiaľ to učinili sami hodnostári, potom boli len nástrojom niekoho, kto jedná v pozadí, tj. Boha."¹⁷

V 34. verši kráľ vlastne popisuje svoju skúsenosť. Porekadlo "pýcha predchádza pád" tu môže platiť, ale zdá sa, že kráľove záverečné slová nám môžu povedať ešte niečo viac. "Vďaka prítomnosti kauzativu nie je vylúčené, že kráľ chce povedať, že aj za jeho povýšením je potrebné hľadať skryté jednanie Boha - bol (Bohom?) povýšený, aby mohol byť ponížený, plne v zmysle vyznania, že Boh 'povyšuje aj ponízuje' (Dan 2,21). Znovu je tak naznačené, že príčinou celého procesu nemusí byť kráľova pýcha, ale kráľ môže byť v pozícii figuranta, na ktorom je demonštrovaný fakt, že 'Boh povyšuje aj ponízuje'."¹⁸

Použité zdroje a literatúra

BENEŠ, Jiří. Kniha o Bohu soudci: *Teologie knihy Daniel*. Praha: Advent-Orion, 2015. 178 s. ISBN 978-80-7172-762-0.

Biblia Hebraica Stuttgartensia. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1997. ISBN 978-3-438-05222-3.

Biblia: Slovenský ekumenický preklad. 5. Vyd. (3. opravené vyd.) Banská Bystrica: Slovenská biblická spoločnosť, 2015. ISBN 978-80-85486-97-1.

DOUKHAN, Jacques. Túžba zeme: *Štúdium prorockej knihy Daniel*. Martin: Advent Orion, 1996. 250 s. ISBN 80-88719-89-3.

GOLDINGAY, J. E. Word Biblical Commentary: *Daniel*. Vol. 30. Grand Rapids: Zondervan, 2017 (ePub edition). 648 s. ISBN 798-0-310-58635-7.

STEFANOVIČ, Zdravko. *Daniel: Moudrost moudrým*. Praha: Advent-Orion, 2019. 367 s. ISBN 978-80-7172-640-1.

---

¹⁷ BENEŠ, Jiří. Kniha o Bohu soudci: *Teologie knihy Daniel*. str. 61.

¹⁸ tamtiež, str. 62.